

5422 SAYILI KURUMLAR VERGİSİ KANUNUNDA BAZI DEĞİŞİKLİK- LER YAPILMASI HAKKINDA KA- NUN

Kanun No: 192

Kabul Tarihi: 30.12.1960

(9 Ocak 1961 gün ve 10696 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.)

**GEREKÇESİ
KANUN TASARISI
VE KOMİSYON
RAPORLARI**

5422 SAYILI KURUMLAR VERGİSİ KANUNUNUN BAZI MADDE VE FIKRALARININ DEĞİŞTİRİLMESİ VE BU KANUNA BAZI HÜKÜMLER EKLENMESİ HAKKINDA KANUN TASARISI

A - UMUMİ İZAHAT

5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun on birinci tktbik yılı içinde bulunmaktadır. Bu müddet içinde, gerek idarenin tetkik ve müşahedelerine, gerekse alâkalıların müracaat ve şikâyetlerine nazaran, mezkûr kanunda bazı aksaklıklar ve noksanlıklar mevcuttur. Bu aksaklık ve noksanlıklar verginin verimine tesir icra ettiği gibi, kanun hükümlerinin mükelleflere seyyanen tatbikına da mani teşkil eylemektedir.

İlişik tasan, bahis mevzuu aksaklık ve noksanlıkların izalesi maksadiyle hazırlanmış bulunmaktadır.

Tasanda, kanunun; dar mükellefiyet, matrahın tayini ve nispet gibi umumi mahiyet gösteren ve az çok verginin prensipleriyle alâkalı bulunan hükümlerinin İslahı sağlanmıştır.

I — DAR MÜKELLEFIYET:

Gelirin bünyesine dahil kazanç ve iratların tahassül ettiği memleketin âmme müesseseleri tarafından yapılan âmme hizmetlerinin bu kazanç ve iratların gelmesinde ehemmiyetli bir rolü olduğu muhakkaktır. Siyasî, adlî, idarî ve iktisadî emniyet tedbirleri alınmadıkça her hangi bir teşebbüsün kuvveden fiile çıkarılmasına ve böyle bir teşebbüsten müspet netice elde edilmesine imkân yoktur.

Şu halde, her devlet kendi milli hudutları içinde tahassül eden kazanç ve iratlar üzerinde, onun doğuşunda rolü bulunması hasebiyle, ortaklık iddia eylemek hakkına malik bulunacaktır.

Kaldı ki, aynı memleket içinde yerleşmiş olan kimseler gelirleri üzerinde devlete vergi öderken, yerleşmemiş olanların aynı âmme nizamından faydalanmak suretiyle sağladıkları gelirlerin vergi dışında bırakılması, vergide umumiyet ve eşitlik prensiplerini ihlâl edeceği gibi, rekabet sahasında memlekette yerleşmemiş olanlar lehine bir üstünlük de temin etmiş olacaktır.

Bu sebep ve mülâhazalara binaen Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarında, Türkiye'de yerleşmemiş olanların - Kurumlar Vergisi Kanunundaki ifadesiyle kanuni ve iş merkezleri Türkiye içinde bulunmayanların - Türkiye'de sağladıkları kazanç ve iratlarının teklifi cihetine gidilmiş bulunmaktadır.

Ancak, aşağıda arzedileceği üzere, kanunda bu mükellefiyetin şümulünü tayine müteallik olan hükümler kifayetsiz görülmüştür.

Filhakika, Kurumlar Vergisi Kanununun dar mükellefiyetin (Kanuni ve iş merkezleri Türkiye'de bulunmayan kurumların mükellefiyetinin) muhtevasını tayin eden 12 nci maddesinde, dar mükellefiyete tabi kurumların bazı nevi iratları mükellefiyet dışı kalmıştır. Bunun her hangi maul bir sebebe istinat ettirilmesi mümkün olmadığı gibi, Gelir Vergisi Kanunu ile aynı şekilde dar mükellefiyet mevzuuna alınan gerçek kişilere nispetle rüçhanlı bir durum iktisap etmelerini de intaç eylemiştir.

Bilfarz, Türkiye'de bir şirketin esham ve tahvilâtına sahip yabancı bir kurum, dar mükellefiyete tabi olduğu halde bir limited şirkette hissedar bulunan yabancı kurum, mükellefiyet dışı

¹Maliye Bakanlığı tarafından 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun bazı badde ve fıkralarını değıştiren 192 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu tasarısının, Milli Birlik Komitesine gönderilen gerekçe metni.

kalmaktadır. Zira, Kurumlar Vergisi Kanununun 12 nci maddesinin 6 numaralı nkrâsiyle sadece, 5421 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 82 nci maddesine göre, vergi tevkifatına tabi menkul kıymet faiz ve temettüleri, mükellefiyet şümulünde mütalâa olunmuştur.

Tasanda kurumların, dar mükellefiyetin mevzuu haricinde kalan bazı nevi iratları da, gelir vergisine tenazur teşkil edecek şekilde mükellefiyet mevzuuna ithal olunmuş ve nihayet dar mükellefiyet mevzuuna alınmış olmakla beraber, mükellefi ve vergi sorumlusu tayin edilmeyen bazı nevi kazanç ve iratların vergilendirilmesinde tarhiyatın muhatabı tesbit edilerek dar mükellefiyetin hudut ve şümulünü tayinde tereddüde yol açan hükümlere sarahat verilmiş bulunmaktadır.

2 — MATRAH:

Kurumların safi kazancı Gelir Vergisi Kanununun ticarî kazanç hakkındaki hükümlerine göre tesbit edilmektedir. Mezkûr hükümler meyanında yer ahp, inşaat işleri kârlarının dağıtılmasına taallük eden 43 üncü madde hükmü, esas itibariyle mükelleflere müterakki gelir vergisi nispetlerinin haksız yere tatbikini önlemek maksadiyle tedvin olunduğu, halbuki, kurumlar vergisi nispeti aynı kaldığı ve bu maddenin kurumlara uygulanması halinde gelir vergisi stopajı bakımından makable şamil düzeltmelerin yapılması mümkün bulunmadığı cihetle, maddenin kurumlara uygulanmasına lüzum ve imkân olmadığı neticesine varılmıştır.

Diğer taraftan, Gelir Vergisi Kanununda vergi emniyeti mülâhazasıyla yer alan asgarî kâr hadleri hükmünün aynı sebep ve mülâhazalarla kurumlara da tatbiki uygun görülmüş ve ayrıca dar mükellefiyete tabi kurumların kazananın tesbitine müteallik hükme sarahat verilmiştir.

3 - NİSPET:

Gelir vergisinde nispet kademeleri % 60 a kadar yükseldiği ve yıllık 300.000 ura kazançda vasatı % 50 olduğu halde kurumlar vergisinde, iktisadî kamu müesseseleri ve iktisadî işletmeler hariç, bu nispet % 10 dur.

İki vergi arasındaki bu nispet farkı mükelleflerin, gerçek ve tüzel kişi bulunmalarına veya sermaye şirketi veyahut iktisadî kamu müessesesi olup olmadıklarına göre, vergi yükleri arasında adaletsizlik doğurmuştur.

Her ne kadar, birer tüzel kişilik halinde faaliyet gösterenlerin mezkûr % 10 kurum vergisine ilâveten, ayrıca ortakların hisselerinden, stopaj suretiyle % 15 gelir vergisi ödedikleri ve ortakların şirketlerden aldıktan bu hisseleri beyannamelerine ithal ederek, yüksek nispet kademelerinin tatbikini sağladıktan hatıra gelebilirse de, müteaddit ortağa tevziattan dolayı hisselerin münferit miktarının nispeten az olacağı nazara alınırsa bu müterakkiliğin de tesirsiz kaldığı bedihi olur. Öte yandan kurumlar vergisi nispetinin düşük olması, bazı şirketlerin, bilhassa aile anonim şirketlerinin, kâr tevziinden çekinmelerini ve bu suretle stopaj yolu ile alınan % 15 gelir vergisi de dahil olmak üzere, % 23,5 gibi düşük bir nispet üzerinde vergi ödemelerini intaç etmektedir.

Bu hal, mezkûr şirketler bakımından % 60 nispete kadar vergi ödeyen ferdi teşebbüsler ve % 35 nisbetinde vergi ödeyen iktisadî kamu müesseseleri aleyhine rüçhanh bir durum ihdas etmektedir.

Esasen, Geçici Komisyonun kurumlar vergisine müteallik 16/3/1949 tarihli raporunda da belirtildiği üzere, kurumlar vergisiyle varılmak istenen gayelerden biri de, sosyal adalet icabı sermaye geliriyle emek ve emek sermaye geliri arasında bir ayırma yapmaktır. Halbuki bu günkü % 10 nispeti işbu ayırma - Diskriminasyon - prensibinin kâfi ve adil derecede tatbikini sağlamaktan çok uzak bulunmaktadır. Nitekim başlangıçta Hükümetin teklif etmiş olduğu tasanda sermaye şirketleri ve kooperatifler için teklif edilen kurumlar vergisi nispeti % 20 idi. Hükû-

metin teklif etmiş olduğu bu nispetin mezkûr komisyonda uzun tartışmalardan sonra, işbu yeni ve modern vergi görüşünün, kazanç vergisi sisteminde yerleşmiş sosyal adalet telâkkileriyle tamamen zıt olması esbabı mucibesıyla ve bir intikal devrinde, muhtemel aksülâmelleri önlemek için % 10 a indirildiği, anılan raporun muhteviyatından anlaşılmaktadır.

Kurumlar vergisi nispetinin düşük tutulmasının, memlekette sermaye şirketlerinin te-zayüdüne imkân vereceğini tasavvur etmek de caiz değildir. Zira, kurumlar vergisi nispetindeki düşüklük, memlekette sermaye terakkümünü sağlamaktan ziyade, ferdî teşebbüslerin muhtelif maksat ve gayelerle maskelenmesini, temin ederek aile şirketleri ile bir ferdin hakimiyeti altında bulunan şirketlerin türemesini tevhit eder.

Kaldı ki, yabancı memleketlerde bu gün % 30 dan aşağı nispette bir kurum vergisi alınma-makta ve bu nispet bazı memleketlerde bir kısım şirket neveleri için % 85 e kadar yükselmek-tedir. Bilfarz A.B. Devletlerinde, Regulated Investment Com. için nispet % 22 - % 30, Perso-nel Holding Com. için ise keza müterakki olmak üzere % 75 ve % 85 tir. Kanada da % 18 - % 47 ve Fransa ile Almanya'da ise % 50 civarındadır.

Kurumlar vergiden kaçınmak maksadiyle kârlarını ortaklarına dağıtmamalarını cazip kılacak durumdan kurtarmak ve aynı mükellef zümreleri arasında eşitliği ve yukarıda belirtildiği üzere sosyal adaleti sağlamak düşüncesiyle sermaye şirketlerinin ve kooperatif şirketlerin vergi nispeti % 10 dan % 20 ye çıkarılmış bulunmaktadır.

4 — DiĞER TADİLLER:

Yukarıdaki umumi meseleler dışında yapılan tadil ve ilâveler madde ve fıkralarda görülen vuzuhsuzlukların ve boşlukların izalesi maksadına matuf bulunmaktadır.

B — TASARI MADDELERİ HAKKINDA İZAHAT

1 — DAR MÜKELLEFİYET:

MADDE 1 — Kurumlar Vergisi Kanununun dar mükellefiyet mevzuuna giren kazanç ve iratları gösteren 12 nci maddesinin 1 numaralı bendinde Vergi usul Kanununa atıf yapılarak (Sabit iş yeri)nden bahsedilmiş ise de, Vergi Usul Kanununda (Md. 146) sadece iş yerinin tarifi yapıldığı ve kanunlarımızda (Sabit iş yeri) tabiri bulunmadığı cihetle, (Sabit) kelimesinin fuzulen kullanıldığı anlaşılarak maddeden çıkarılmış, ayrıca aynı bentte, parantez içindeki istisna hükmünde yer alan (Türkiye'de veya Türkiye'den satmak) tabirlerinin, bu tabirlerden ne kast olunduğu tasrih edilmediğinden, tatbikatta bazı ihtilâfların zuhuruna sebebiyet verdiği nazara alınarak, bende gerekli vuzuh verilmiştir.

Umumi izahat kısmında belirtildiği gibi, maddenin 6 numaralı bendi kifayetsiz olduğundan, gelir vergisine tenazur teşkil edecek şekilde Türkiye'de elde edilen bilumum menkul sermaye iratlarının vergi mevzuuna ithali sağlanmıştır. Keza 5 numaralı bende, "ve menkul malların" ibaresi eklenmiştir.

Aynı maddenin 7 nci fıkrasına nazaran, menkul kıymet satışından elde edilen kazançlar dar mükellefiyet mevzuuna girmemektedir. Ancak, maddenin 1 numaralı fıkrasına uygun şekilde Türkiye'de elde edilen ticarî kazançlar genel olarak vergi mevzuunda mütalâa olduğuna, Türkiye'deki şube veya fiyalin bilançosuna dahil menkul kıymetlerin satışından sağlanan ka-zançlar da ticarî kazanç hükmünde addedildiğine (Gelir Vergisi K. Md. 667 son fıkra) göre, 1 ve 7 numaralı fıkralar arasında mevcut tedahülü bertaraf ve bu hükümleri maksada uygun şekle ifrağ için 7 numaralı fıkroda lüzumlu değişiklik yapılmıştır.

2 - MATRAH:

MADDE 2 — Umumi izahlar bölümde belirtilen sebep ve zaruretlerden dolayı, kanunun 13 üncü maddesinin 2 nci fıkrasında, kurumların safi kazancının teshirinde Gelir Vergisi Kanu-nunun 43 üncü maddesi hükmünün tatbik edilmemesini sağlayacak değişiklik yapılmıştır.

Kurumlar vergisinde tarhiyat, mükellefin veya bazı istisnai ahvalde namına hareket eden kimsenin beyanına istinat etmekte, idare de lüzum gördükçe bu beyanların doğruluğunu kontrol etmektedir. Ancak bu beyanlar üzerinde yapılacak kontroller ne derece şümüllü olursa olsun verginin kendi bünyesi içinde lüzumlu emniyet tedbirleri alınmadıkça, ümit edilen neticeye ulaşmak mümkün olamamaktadır.

Bu sebeplerle, bir emniyet tedbiri olarak, Gelir Vergisi Kanununda yer almış olan asgarî kâr haddi müessesesinin kurumlara da uygulanması derpiş edilmiş ve ayrıca maddenin son fıkrası vazih hale getirilmiştir.

MADDE 3 — Yürürlükteki 16 ncı madde hükmünde, istikraz edilen paranın örtülü sermaye sayılıp sayılmayacağı hususunda mevcut hükümler müphem ve noksan görülmüştür, 1 numaralı bentte "Bilhassa sabit değerlere yatırılması,, kaydının mevcudiyeti, "Teşebbüste devamlı olarak kullanılması,, kıstasını zayıflatarak hemen hemen hükümsüz hale getirmektedir. Yapılan tadille maddeye sarahat ve vuzuh verilmiştir.

3 — NISPET:

MADDE 4. — Yürürlükte olan hükme (Mad. 25) göre kurumlar vergisinin nispeti, sermaye şirketleriyle kooperatiflerde % 10, bunlar dışında kalan kurumlarda % 35 dir.

Maddede yapılan değişiklik ile sermaye şirketleri ve kooperatiflerde bu nispet % 20 ye çıkarılmış, diğer kurumlardaki nispet aynen muhafaza olunmuştur.

4 — DİĞER TADİLLER:

MADDE 5. — Kanunun 12 nci maddesinde bir kısım kazanç ve iratlar için dar mükellefir yet mevzuuna girme şartı olarak (Türkiye'de elde etme) zikrolunmuş (ücretler,serbest meslek kazançları, gaymenkullerin ve hakların kiralanan, sair kazanç ve iratlar için durum böyledir) ve elde etme mefhumu için de 45 inci madde ile Gelir Vergisi Kanununa atıf yapılmıştır. Gelir Vergisi Kanununda ise (Mad. 7) mezkûr kazanç ve iratların Türkiye'de elde edilmesi keyfiyetinin tekemmülü için, Türkiye'de daimi temsilci veya sabit işyerinin mevcut olması şartları dermeyan edilmiş değildir. Bu hükümlerin birlikte tetkikinden çıkan neticeye göre, Türkiye'de sabit iş yeri veya daimî temsilci bulundurmaksızın da dar mükellefiyet mevzuuna giren bir kısım kazanç ve iratları elde etmek mümkündür. Ancak bu gibi hallerde Türkiye'de vergi sorumlusunun kim olacağı ve tarhiyatın kimin adına yapılacağı hususlarında kanunda sarahat bulunmadığından, bu boşluğun izalesi maksadiyle, tarhiyatın muhatabına müteallik 27 inci maddede (3 numaralı bendinde) tadilat yapılarak Türkiye'de temsilcinin mevcut olmadığı ahvalde tarhiyatın, kazanç ve iratları yabancı kuruma sağlayanlar adına yapılması derpiş edilmiştir.

Hüküm kanunlaştığı takdirde, yabancı memlekette bulunan mükellef adına tarhiyat yapılması ve gerekli tebligatın mahalli lisanla Dışişleri Bakanlığı ve ona bağlı dış temsilciliklerimiz vasıtasıyla yaptırılması şeklinde yürütülen külfetli ve masraflı olduğu gibi, bir çok hallerde çeşitli sebeplerden dolayı, tarhiyatın zamanaşımına uğraması neticesini veren bu günkü tatbikata son verilecektir, idareye sağlanacak fayda ve kolaylıklar yanında bu usul, mükelleflere, icabı halde tarhiyata zamanında ve kolayca - tarhiyatın muhatabı vasıtasile - itiraz edebilme imkânını da bahsedecektir.

MADDE 6 — Beyannamelerin, başka vergi daireleri vasıtasıyla gönderilmesi, tatbikatta, bazı karışıklıklara ve mükelleflerin mağduriyetlerine sebebiyet vermektedir.

Kaldığı beyannamelerin posta ile gönderilmesi imkânı da mevcut olduğuna nazaran, bu usulü mahafazada bir fayda da mevcut değildir.

Bu bakımdan, gelir Vergisinde yapılan tadile uygun olarak, işbu usule imkan veren hüküm, 29. maddeden çıkarılmıştır.

MADDE 7 — Kurumlar Vergisi Kanununun 30 ilâ 35 inci maddelerinde, kurumların tasfiyeye girmeleri halinde vergilendirme bakımından uygulanacak muameleler tesbit edilmiştir. Mezkûr maddelere göre, tasfiyeye giren kurumların vergilendirilmesinde hesap dönemi yerine tasfiye dönemi kaim olmakta, ve maddelerde tasfiye kârının tesbiti ile tasfiye memurlarının sorumluluğu hususi hükümlere bağlanmaktadır.

Yürürlükte olan 30 uncu maddede, tasfiye dönemi mebdeinin tasfiyeye girildiği yılın başına gidilerek tayin olunması ve bu tarihe kadar normal esaslara göre tesbit olunmuş kazancın hiç bir sebep ve zaruret yokken tasfiye hükümleriyle alâkalandırılmış bulunması muvafık görülmediğinden, yapılan tadille dönem mebdei tasfiyeye girildiği tarih olacak surette tasfiye dönemi yeniden tarif olunmuştur.

Diğer taraftan, üç yıldan fazla süren tasfiyelerde bu ilk dönemden sonra gelen her takvim yılının müstakil bir tasfiye dönemi olması derpiş edilmiş ve kafi kâr tasfiyenin hitamında belli olacağı cihetle, evvelce verilen tasfiye beyannameleri üzerinde tarhedilen vergilerde gerekli düzeltme yapılmasına imkân verilmiştir.

MADDE 8 — 30 uncu maddede yapılan tadil sebebiyle ayrıca ara beyannamesi verilmesine lüzum kalmadığından 31 inci maddenin 1 ve 2 numaralı bentleri çıkarılmıştır.

MADDE 9 — Bir yıldan fazla devam eden tasfiyelerde vergi, tasfiyenin hitamında değil, tasfiye dönemlerinin sonunda tarhedileceğinden, 32 nci maddenin ikinci fıkrasına bu bakımdan gerekli sarahat verilmiştir.

MADDE 10 — 30 uncu maddede yapılan değişikliğe mütenazır olmak üzere, 33 üncü maddenin ilk fıkrasında, "Servet değeri,, mefhumunun tarifi yönünden lüzumlu tadilât icra kılınmıştır.

MADDE 11 — Tasfiyenin üç yıldan fazla devam etmesi halinde birden fazla tasfiye beyannamesi verileceği ve bu beyannameler üzerine tarhiyat yapılacağı hususları nazara alınarak 34 üncü maddenin ilk fıkrası hükmü buna göre değiştirilmiştir.

Vergi emniyeti bakımından şirket ortaklarının sorumluluğunun tasfiyeden sonra da devam ettirilmesi uygun görüldüğünden, bu ciheti teminen maddeye bir fıkra dercolumuştur.

MADDE 12 — Kanunun 44 üncü maddesi, beyannamede gösterilen kazançlardan Gelir Vergisi Kanununun 82 nci maddesine göre kesilmiş olan vergilerin, beyanname üzerinden hesaplanan kurumlar vergisine mahsubuna taallûk etmektedir. Gelir Vergisi Kanununda derpiş edilen tadilâtla 82 nci maddenin aldığı yeni şekil muvacehesinde, Kurumlar Vergisi Kanununun 44 üncü maddesine lüzum kalmadığından, kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1 — Gelir Vergisi Kanununun 43 üncü maddesinin badema kurum safi kazancının tesbitinde uygulanmamasını istihdaf eden tasarının 2 nci maddesi hükmünün, 1.1.1960 tarihinden itibaren uygulanacağını ifade etmektedir.

GEÇİCİ MADDE 2 — İşbu kanun ile kabul olunan kurumlar vergisi nispetlerinin 1960 takvim yılı kazançlarına da şamil olması istihdaf olunmuştur.

**5422 SAYILI KURUMLAR VERGİSİ KANUNUNUN BAZI MADDE VE FIKRALARI-
NIN DEĞİŞTİRİLMESİ VE BU KANUNA BAZI HÜKÜMLER EKLENMESİ HAKKINDA
KANUN**

MADDE 1 — 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 12 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Dar mükellefiyette mevzu :

MADDE 12—11 inci maddede yazılı dar mükellefiyet mevzuuna giren kazanç ve iratlar şunlardır.

1. Türkiye'de Vergi Usul Kanunu hükümlerine uygun iş yeri olan veya daimî temsilci bu lunduran yabancı kurumlar tarafından bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasıyla yapılan işlerden elde edilen ticarî kazançlar (Merkezleri hesabına ihraç edilmek üzere Türkiye'de satın aldıkları veya imal ettikleri malları Türkiye'de satmaksızın yabancı memleketlere gönderenlerin bu işten doğan kazançları Türkiye'de elde edilmiş sayılmaz.

Türkiye'de satmaktan maksat alıcı ve satıcının veya her ikisinin Türkiye'de olması veya satış akdinin Türkiye'de in'ikat eylemesidir.);

2. Türkiye'de elde edilen ücretler;

3. Türkiye'de elde edilen serbest meslek kazançtan;

4. Türkiye'de bir tarım işletmesini işleten yabancı kurumların bu faaliyetten elde ettikleri kazançlar;

5. Gaymenkullerin, hakların ve menkul malların Türkiye'de kiralanmasından elde edilen iratlar;

6. Türkiye'de elde edilen menkul sermaye iratları;

7. Türkiye'de elde edilen sair kazanç ve iratlar (1 numaralı fıkra hükmü dışında kalanların menkul kıymet satışından elde ettikleri kazançlar hariçtir.)

MADDE 2 — Aynı kanunun 13 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Safi kurum kazana :

MADDE 13 — Kurumlar vergisi, birinci maddede yazılı mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kurum kazancı üzerinden hesaplanır.

Kurumların safi kazancının tesbitinde Gelir Vergisi Kanununun (43 üncü maddesi hükmü hariç) ticarî kazanç hakkındaki hükümleri uygulanır.

Gelir Vergisi Kanununun asgarî kâr haddi hükümleri, bu hükümlerin uygulanmasını gerektiren işlerle iştigal eden kurumlar vergisi mükellefleri hakkında da uygulanır.

Dar mükellefiyete tabi kurumların kazancı ticarî kazanç veya Gelir Vergisi Kanununa göre ticarî kazanç gibi tesbitine lüzum görülmeeyen diğer kazanç ve iratlardan ibaret ise, Gelir Vergisi Kanununun bu gibi kazanç ve iratların tesbiti hakkındaki hükümleri kurumlar vergisi matrahının tesbitinde de carî olur.

MADDE 3 — Aynı kanunun 16 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

örtülü Sermaye :

MADDE 16 — Kurumların aralarında vasıtalı, vasıtasız bir şirket münasebeti veya devamlı ve sıkı bir iktisadî münasebet bulunan gerçek ve tüzelkişilerden yaptıkları istikrazlar, teşebbüste devamlı olarak kullanılır ve bu istikrazlarla kurumun öz sermayesi arasındaki nisbet, emsalî kurumlarınkine nazaran bariz bir fazlalık gösterirse mezkûr istikrazlar örtülü sermaye sayılabilir.

MADDE 4 — Aynı kanunun 25 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Nispet :

MADDE 25 — Kurumlar vergisi, bu kanuna göre tesbit olunan kurum kazancından;

1. Sermaye şirketleri ile kooperatiflerde % 20;

2. Diğer kurumlarda % 35;

nispetinde alınır.

Hesaplanan vergilerde lira kesirleri atılır.

MADDE 5 — Aynı kanunun 27 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Tarhiyatın muhatabı :

MADDE 27 — Kurumlar vergisi:

1. Bu kanuna göre mükellef olanların tüzelkişiliği namına;

2. İktisadî kamu müesseselerinden, derneklere ve vakıflara, tesislere ait iktisadî işletmeler den tüzelkişiliği haiz olmayanların vergisi, bunların bağlı oldukları kamu tüzelkişileri veya dernek veya vakıf veya tesis namına;

3. Dar mükellefiyete tabi yabancı kurumların vergisi bunlar hesabına Türkiye'deki müdür veya temsilcileri, müdür veya temsilcileri mevcut değil ise kazanç ve iratları yabancı kuruma sağlayanlar adına;

tarh olunur.

MADDE 6 — Aynı kanunun 29 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Tarh zamanı :

MADDE 29 — Kurumlar vergisi, beyannamenin vergi dairesine verildiği günde, beyanname posta ile gönderilmişse, vergi tarh edecek daireye geldiği tarihi takip eden üç gün içinde tarh edilir,

MADDE 7 — Aynı kanunun 30 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Tasfiye dönemi :

MADDE 30 — Her ne sebeple olursa olsun, tasfiye haline giren kurumların vergilendirilmesinde hesap dönemi yerine tasfiye dönemi kaim olur.

Üç yılı aşmayan tasfiyelerde tasfiye dönemi, kurumu tasfiye haline girdiği tarihten başlar ve tasfiyenin bittiği tarihe kadar devam eder.

Üç yıldan fazla süren tasfiyelerde, tasfiye dönemi kurumu tasfiye haline girdiği tarihten başlar, bu tarihi takip eden takvim yılı başından itibaren üçüncü yıl sonuna kadar devam eder. Bu dönemden sonraki her takvim yılı müstakil bir tasfiye dönemi sayılır.

Tasfiyenin nihayet bulunduğu dönemin sonunda tasfiye kâr ve zararı kafi olarak tesbit ve evvelce verilmiş olan tasfiye beyannameleri bu neticeye göre İslah olunur.

Bir yıldan uzun süren tasfiye dönemlerinde tarh zaman aşımı, tasfiyenin nihayet bulunduğu dönemi takip eden yıldan itibaren başlar.

MADDE 8 — Aynı kanunun 31 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Tasfiye beyannamesi :

MADDE 31 — Tasfiye beyannameleri, tasfiye memurları tarafından tasfiye dönemleri sonundan itibaren 21 inci maddede yazılı sureler içinde, tasfiye dönemi sonunda tasfiye de neticelenmişse bilançonun veya nihai hesabın kesinleşmesinden itibaren 15 gün içinde, kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilir.

Bu madde gereğince verilecek olan beyannamelere, bilanço ile kâr ve zarar cetveli ve tasfiye bilançosuna göre ortaklara dağıtılan paralarla diğer değerlerin müfredatlı bir cetveli bağlanır. İşletme hesabı esasına göre defter tutanların beyannamelerine kâr ve zarar cetveli yerine bu hesabın hülâsası raptolunur.

MADDE 9 — Aynı kanunun 32 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Tasfiye kân, tasfiye döneminin sonundaki servet değeri ile tasfiye döneminin başındaki servet değeri arasındaki müspet farktır.

MADDE 10 — Aynı Kanunun 33. maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Servet değeri :

MADDE 33 — Tasfiye döneminin başındaki servet değeri, kurumun tasfiye dönemi başındaki bilançosunda görülen öz sermayesidir. Üç yıldan fazla süren tasfiyelerde müteakip tasfiye dönemlerinin başındaki servet değeri, bir evvelki dönemin son bilançosunda görülen servet değeridir.

Aşağıda yazılı olanların dışında kalan her nev'i ihtiyatlarla dağıtılmamış kazançlar bu sermayeye dahildir.

1. Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar temettü ve kazanç vergilerinden istisna edilecek ayrılmış olan ihtiyat akçeleri ve banka zarar karşılıkları (sonradan kurumlar vergisine tabi tutulan ihtiyat akçeleri ve banka zarar karşılıkları öz sermayeye dahildir);

2. Vergi kanunlarına göre ayrılmış olan her türlü amortismanlar ve karşılıklar ile sigorta şirketlerinin teknik ihtiyatları;

3. Hissedar veya sahip olmayan kimselere dağıtılacak olan kazanç kısmı.

Hisselerine mahsuben ortaklara dağıtılan, satılan, devredilen veya kurum sahibine iade olunan değerler, Vergi Usul Kanununun hükümlerine göre ve dağıtmanın, satışın, devrin veya iadenin yapıldığı günün emsal bedeli ile değerlendirilir.

MADDE 11 — Aynı kanunun 34 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Tasfiye memurlarının sorumluluğu :

MADDE 34 — Tasfiye memurları kurumun tahakkuk etmiş vergileri ile tasfiye beyannamelerine göre hesaplanan vergileri ödemedi veya bu vergilerle diğer itirazlı tarhiyat için karşılık ayırmadan, İcra ve İflas Kanununun 206 ncı maddesinin 6 inci sırasında yazılı alacaklılara ödeme ve ortaklara paylaşırma yapamazlar.

Aksi takdirde bu vergilerin asıl ve zamlarından ve vergi cezalarından şahsen ve müteselsilen sorumlu olurlar.

Vergi aslı ve zamları, kendisine paylaşırma yapılan ortaklardan da aranılabilir. Ortaklardan tahsil edilmiş olan vergi asılları için ayrıca tasfiye memurlarına müracaat olunmaz.

Tasfiye memurları, bu madde gereğince ödedikleri vergilerin asıllarından dolayı, tasfiyeden hisse alan ortaklara, paylaşırma yapılmışsa veya ortakların tasfiye payları vergileri karşılamaya yetmezse, alacaklarını tamamen veya kısmen tahsil eden alacaklılara rücu edebilirler.

MADDE 12 — Aynı kanunun 44 üncü maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1 — Birden fazla takvim yılına sirayet eden ve 1/1/1960 tarihinden evvel birim fiatı esasına göre mukavelenameye bağlanmış ve işe başlanmış olan inşaat, onanım ve ulaştırma işlerinin kâr ve zararlarının eski usullere göre tesbit ve teklifine devam olunur.

GEÇİCİ MADDE 2 — Bu kanunun 4 üncü maddesi hükmü kurumların 1960 takvim yılı kazançları hakkında da uygulanır.

Yürürlük :

MADDE 13 — Bu kanun hükümleri 1/1/1961 tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 14 — Bu kanun hükümlerini yürütmeye Maliye Bakam memurdur.

5422 SAYILI KURUMLAR VERGİSİ KANUNUNDA BAZI DEĞİŞİKLİKLER YAPILMASI HAKKINDA KANUN

Kanun No: 192

Resmi Gazete ile Neşir ve İlan: 2 Ocak 1961 Sayı 10696

Kabul tarihi: 30/12/1960

MADDE 1 — 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 12 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Dar mükellefiyette mevzu:

MADDE 12 — 11 nci maddede yazılı dar mükellefiyet mevzuuna giren kazanç ve iratlar şunlardır:

1. Türkiye'de Vergi Usul Kanunu hükümlerine uygun işyeri olan veya daimî temsilci bulunan yabancı kurumlar tarafından bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasıyla yapılan işlerden elde edilen ticari kazançlar (Merkezleri hesabına ihraç edilmek üzere Türkiye'de satın aldıkları veya imal ettikleri malları Türkiye'de satmaksızın yabancı memleketlere gönderenleri bu işten doğan kazançları Türkiye'de elde edilmiş sayılmaz.

Türkiye'de satmaktan maksat alıcı veya satıcının veya her ikisinin Türkiye'de olması veya satış akdinin Türkiye'de inikat eylemesidir);

2. Türkiye'de elde edilen ücretler;

3. Türkiye'de elde edilen serbest meslek kazançları;

4. Türkiye'de bir tarım işletmesini işleten yabancı kurumların bu faaliyetten elde ettikleri kazançlar;

5. Gayrimenkullerin, hakları ve menkul malların Türkiye'de kiralanmasından elde edilen iratlar;

6. Türkiye'de elde edilen menkul sermaye iratları;

7. Türkiye'de elde edilen sair kazanç ve iratlar (1 numaralı fıkra hükmü dışında kalanların menkul kıymet satışından elde ettikleri kazançlar hariçtir.)

MADDE 2 — Aynı kanunun 13 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir: **Safi**

kurum kazancı :

MADDE 13 — Kurumlar Vergisi, birinci maddede yazılı mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kurum kazancı üzerinden hesaplanır.

Kurumların safi kazancının tesbitinde Gelir Vergisi Kanununun (42 nci maddesinin birinci fıkrasının 2 numaralı bendi hariç) ticari kazanç hakkındaki hükümleri uygulanır.

Gelir Vergisi Kanununun asgari kâr haddi hükümleri, bu hükümlerin uygulanmasını gerektiren işlerle iştigal eden Kurumlar Vergisi mükellefleri hakkında da uygulanır.

Dar mükellefiyete tabi kurumların kazançları, ticari kazanç ile ticari kazanç gibi tesbit edilen kazanç ve iratlar dışında kalan kazanç ve iratlardan ibaret ise, Gelir Vergisi Kanununun bu gibi kazanç ve iratların tesbiti hakkındaki hükümleri Kurumlar Vergisi matrahının tesbitinde de cari olur.

MADDE 3 — Aynı kanunun 16 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Örtülü sermaye:

MADDE 16 — Kurumların aralarında vasıtalı, vasıtasız bir şirket münasebeti veya devamlı ve sıkı bir iktisadi münasebeti bulunan gerçek ve tüzelkişilerden yaptıkları istikrazlar, teşebbüste devamlı olarak kullanılır ve bu istikrazlarla kurumun öz sermayesi arasındaki nispet, emsali kurumlannkine nazaran bariz bir fazlalık gösterirse mezkûr istikrazlar örtülü sermaye sayılır.

MADDE 4 — Aynı kanunun 25 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Nispet:

MADDE 25 — Kurumlar vergisi, bu kanuna göre tesbit olunan kurum kazancından:

1. Sermaye şirketleri ile kooperatiflerde % 20;
2. Diğer kurumlarda % 35;

Nispetinde alınır.

Hesaplanan vergilerde lira kesirleri atılır.

MADDE 5 — Aynı kanunun 27 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Tarhiyatı muhatabı:

MADDE 27 — Kurumlar vergisi:

1. Bu kanuna göre mükellef olanların tüzelkişiliği namına;
2. İktisadi kamu müesseselerinden, derneklere ve vakıflara, tesislere ait iktisadi işletmelerden tüzelkişiliği haiz olmyanların vergisi, bunların bağlı oldukları kamu tüzelkişileri veya dernek veya vakıf veya tesis namına;
3. Dar mükellefiyete tabi yabancı kurumların vergisi bunlar hesabına Türkiye'deki müdür veya temsilcileri, müdür veya temsilcileri mevcut değil ise, kazanç ve iratları yabancı kuruma sağhyanlar adına;

Tarh olunur.

MADDE 6 — Aynı kanunun 29 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Tarh zamanı:

MADDE 29 — Kurumlar vergisi, beyannamenin vergi dairesine verildiği günde, beyanname posta ile gönderilmişse, vergi tarh edecek daireye geldiği tarihi takibeden üç gün içinde tarh edilir.

MADDE 7 — Aynı kanunun 30 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Tasfiye dönemi:

MADDE 30 — Her ne sebeple olursa olsun, tasfiye haline giren kurumların vergilendirilmesinde hesap dönemi yerine tasfiye dönemi kaim olur.

Üç yılı aşmıyan tasfiyelerde tasfiye dönemi, kurumun tasfiye haline girdiği tarihten başlar ve tasfiyenin bittiği tarihe kadar devam eder.

Üç yıldan fazla süren tasfiyelerde, tasfiye dönemi kurumun tasfiye haline girdiği tarihten başlar, bu tarihi takibeden takvim yılı başından itibaren üçüncü yıl sonuna kadar devam eder. Bu dönemden sonraki her takvim yılı müstakil bir tasfiye dönemi sayılır.

Tasfiyenin nihayet bulduğu dönemin sonunda tasfiye kâr veya zararı katî olarak tesbit ve evvelce verilmiş olan tasfiye beyannameleri bu neticeye göre ıslâh edilir. Tasfiye zararla kapanırsa, evvelce verilmiş tasfiye beyannamelerine müsteniden tahsil edilmiş vergiler iade olunur.

Bir yıldan fazla süren tasfiye dönemlerinde tarh zamanaşımı, tasfiyenin nihayet bulduğu dönemi takibeden yıldan itibaren başlar.

MADDE 8 — Aynı kanunun 31 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Tasfiye beyannamesi:

MADDE 31 — Tasfiye beyannameleri tasfiye memurları tarafından tasfiye dönemleri sonundan itibaren 21 inci maddede yazılı süreler içinde, tasfiye dönemi sonunda tasfiye de neticelenmişse bilançonun veya nihai hesabın kesinleşmesinden itibaren 15 gün içinde, kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilir.

Bu madde gereğince verilecek olan beyannamelere, bilanço ile kâr ve zarar cetveli ve tasfiye bilançosuna göre ortaklıklara dağıtılan paralarla diğer değerlerin müfredatlı bir cetveli bağlanır. İşletme hesabı esasına göre defter tutanların beyannamelerine kâr ve zarar cetveli yerine bu hesabın hulâsası raptolunur.

MADDE 9 — Aynı kanunun 32 nci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Tasfiye kân, tasfiye döneminin sonundaki servet değeri ile tasfiye döneminin başındaki servet değeri arasındaki müspet farktır.

MADDE 10 — Aynı kanunun 33 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Servet değeri:

MADDE 33 — Tasfiye döneminin başındaki servet değeri, kurumun tasfiye dönemi başındaki bilançosunda görülen servet değeridir. Aşağıda yazılı olanların dışında kalan her nevi ihtiyatlarla dağıtılmamış kazançlar bu sermayeye dahildir:

1. Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar Temettü ve Kazanç vergilerinden istisna edilerek ayrılmış olan ihtiyat akçeleri ve banka zarar karşılıkları (Sonradan Kurumlar Vergisine tabi tutulan ihtiyat akçeleri ve banka zarar karşılıkları öz sermayeye dahildir);

2. Vergi kanunlarına göre ayrılmış olan her türlü amortismanlar ve karşılıklar ile sigorta şirketlerinin teknik ihtiyatları;

3. Hissedar veya sahip olmayan kimselere dağıtılacak olan kazanç kısmı.

Hisselerine mahsuben ortaklara dağıtılan, satılan, devredilen veya kurum sahibine iade olunan değerler, Vergi Usul Kanununun hükümlerine göre ve dağıtmanın, satışın, devrin veya iadenin yapıldığı günün emsal bedeli ile değerlendirilir.

MADDE 11 — Aynı kanunun 34 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Tasfiye memurlarının sorumluluğu:

MADDE 34 — Tasfiye memurları kurumun tahakkuk etmiş vergileri ile tasfiye beyannamelerine göre hesaplanan vergileri ödemedi veya bu vergilerle diğer itirazlı tarhiyat için karşı-

hk ayırmadan, İcra ve İflâs Kanununun 206 ncı maddesinin 6 ncı sırasında yazılı alacaklılara ödeme ve ortaklara paylaşırma yapamazlar.

Aksi takdirde bu vergilerin asıl ve zamlanndan ve vergi cezalarından şahsen ve müteselsilen sorumlu olurlar.

Vergi aslı ve zamları, kendisine paylaşırma yapılan ortaklardan da aranılabilir. Ortaklardan tahsil edilmiş olan vergi asılları için ayrıca tasfiye memurlarına müracaat olunmaz.

Tasfiye memurları, bu madde gereğince ödedikleri vergilerin asıllarından dolayı, tasfiyeden hisse alan ortaklara paylaşırma yapılmışsa veya ortakların tasfiye payları vergileri karşılamaya yetmezse, alacaklarını tamamen veya kısmen tahsil eden alacaklılara rücu edebilirler.

MADDE 12 — Aynı kanunun 44 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Tevkifatın mahsubu:

MADDE 44 — Yıllık beyannamede gösterilen kazançta mahsuben Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesine müsteniden yapılmış tevkifat, beyanname üzerinden hesaplanan Kurumlar Vergisine mahsup edilir.

Mahsubu yapılan miktar Kurumlar Vergisinden fazla olduğu takdirde aradaki fark, mahsup edilen tevkifat miktarı tevsik olunmak şartıyla, mükellefin talebi üzerine ret ve iade olunur.

GEÇİCİ MADDE 1 — 1/1/1960 tarihinden evvel mukaveleye bağlanmış ve işe başlanılmış olan birden fazla takvim yılına sirayet eden inşaat, onarım ve ulaştırma işlerinin kâr ve zararları 5421 ve 5422 sayılı kanunlarla tâyin edilmiş usullere göre tesbit ve teklifine devam olunur.

Bu işler dolayısıyla 1/1/1961 tarihinden sonra ödenecek istihkak bedellerinden vergi tevkif edilmez.

GEÇİCİ MADDE 2 — Bu kanunun 4 üncü maddesi hükmü kurumların 1960 takvim yılı kazançları hakkında da uygulanır.

MADDE 13 — Bu kanun hükümleri 1/1/1961 tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 14 — Bu kanun hükümlerini Maliye Bakanı yürütür.

31/12/1960